

An Analysis of Translation Strategies in the Arabic Rendition of Ismail Fasih's Novel *Sorayya in a Coma* Based on Joseph Malone's Model

Asma Obeidavi

Master's Student in Arabic Translation
Shahid Chamran University of Ahvaz,
Ahvaz, Iran. asmaobeidavi489@gmail.com.

Abdolvahid Navidi*

Associate Professor in the Department of
Arabic Language and Literature, Shahid
Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
a.v.navidi@scu.ac.ir.

Yousef Motaqiannia

PhD in Arabic Language and Literature,
Shahid Chamran University of Ahvaz,
Ahvaz, Iran. Joseph.mitaghi@gmail.com

Abstract

Translation theories have provided systematic frameworks and procedures that have moved translation criticism beyond subjective and impressionistic judgments toward a more analytical approach. Among the notable models in translation studies is Joseph Malone's model, which offers a systematic framework for examining translation through a set of classified procedures. The present study examines the Arabic translation of Ismail Fasih's novel *Sorayya in a Coma* based on Malone's model. Using a descriptive-analytical approach, the study investigates the translation procedures employed in the Arabic rendition. Its main objective is to assess the strengths and limitations of the translation in conveying the linguistic, cultural, and stylistic features of the source text, as well as to examine the translator's adherence to the principles underlying Malone's model. The findings show that Matching is the most frequently employed procedure, with the translator making extensive use of Equivalence and Substitution to convey concepts and cultural elements. Alternation and Adaptation are also among the most frequently employed procedures, reflecting the translator's efforts to maintain a balance between the source and target texts and to convey meaning effectively. In contrast, Recasting and Bridging occur least frequently. Overall, the findings indicate that the translator has adopted a predominantly target-oriented approach and has largely succeeded in

* Corresponding Author: a.v.navidi@scu.ac.ir

preserving the meaning and communicative function of the source text. However, in some instances, certain stylistic subtleties and cultural nuances have been diminished in the translation process.

Keywords: Translation Criticism; Joseph Malone; Ismail Fassih; Sorayya in a Coma; Mohammad Alaa al-Din Mansour.

Introduction

Translation criticism and evaluation play an important role in Translation Studies by examining how linguistic, semantic, stylistic, and cultural features of source texts are conveyed in target texts. Language-oriented approaches emphasize the importance of understanding the lexical and syntactic structures of both languages in translation decision-making. In this context, Malone proposed a model of translation procedures that provides a systematic framework for analyzing translators' choices at the micro-level.

Despite the significance of literary translation criticism, the Arabic translation of Ismail Fassih's novel *Sorayya in a Coma* has received limited attention within a systematic framework such as Malone's model. Given the novel's linguistic, stylistic, and cultural features, analyzing its Arabic translation can offer insights into the procedures used to transfer these elements between Persian and Arabic.

This study addresses the following research questions:

1. Which of Malone's translation procedures is used most frequently in the Arabic translation of *Sorayya in a Coma*?
2. How do these procedures contribute to conveying the semantic content, preserving the stylistic features, and representing the cultural elements of the source text in the target text?

Accordingly, this study aims to identify and analyze the translation procedures employed in the Arabic translation of the novel and examine their role in transferring its semantic, stylistic, and cultural dimensions. By applying Malone's model, it seeks to provide a systematic account of the translator's choices and contribute to research on Persian–Arabic literary translation.

Literature Review

Previous studies have applied Joseph Malone's model to literary and religious translation. Noursideh, Majidi, and Soleimani Haghighi (2022) examined Mohammad Hezbai-Zadeh's translation of *When We Left the Bridge*, highlighting the role of procedures such as Matching, Convergence, and Recasting in conveying implicit meanings and maintaining narrative coherence.

Similarly, Sayadani and Heydarpoor Marand (2022) investigated linguistic recasting in the translation of *The Sleep in the Cherry Orchard*, demonstrating how syntactic and lexical restructuring facilitates meaning transfer and cultural representation. Ganjeali, Nouri Kizaghani, and Soleimani Haghighi (2022) explored Malone's six translation procedures in Quranic translation, emphasizing their usefulness in analyzing semantic coherence and culturally sensitive expressions.

Although these studies demonstrate the applicability of Malone's model to literary and religious texts, the Arabic translation of Ismail Fassih's *Sorayya in a Coma* has not been examined within the framework adopted in the present study. This research addresses this gap by analyzing selected examples from the Persian novel and its Arabic translation, focusing on semantic transfer and the preservation of stylistic and cultural features.

Methodology

This study adopts a qualitative, descriptive-analytical approach to examine Mohammad Alaa al-Din Mansour's Arabic translation of Ismail Fassih's *Sorayya in a Coma*, published as *Thurayya fi Ghaybubah*. Using purposive sampling, 26 statements containing cultural references, figurative expressions, or complex syntactic structures were selected from the Persian source text and its Arabic translation. The selected examples were analyzed according to Joseph Malone's nine-procedure model, focusing on semantic transfer and the preservation of cultural and stylistic features.

Results and Discussion

The analysis of 26 selected examples from Ismail Fassih's *Sorayya in a Coma* and its Arabic translation by Mohammad Alaa al-Din Mansour, based on Joseph Malone's model, shows that the translator generally conveyed the main meanings of the source text. However, some cultural references, colloquial expressions, figurative meanings, and stylistic features were altered or weakened.

Matching was the most frequent procedure, with 8 instances (30.8%), involving Equivalence and Substitution. For example, *Yā Hazrat-e Jorjis* was translated as *Yā Latīf al-Lutf*, and *Hamān āsh-o hamān kāseh* as *Ta'ūdu Rayma ilā 'ādatihā al-qadimah*. These equivalents convey the general meaning but may reduce the cultural specificity of Persian expressions. Similarly, translating *sholeh zard* and *pofak-e namaki* facilitates comprehension while weakening their cultural associations.

Alternation accounted for 7 instances (26.9%), involving Divergence and Convergence. Expressions such as *sag-jān* and *khar* were rendered as *kathīrat al-taḥammul* and *mughafalah*, respectively. Although these translations convey aspects of the intended meaning, they alter the original expressions' tone and stylistic force. Likewise, the translations of *Kāchi beh az hichi* and *'alaf zir-e pāyeshān sabz shavad* demonstrate varying degrees of success in preserving idiomatic meaning, while rendering *jā-ye pā-ye gondeh* as *āthār al-aqdām al-natinah* introduces a negative connotation absent from the original.

Adaptation accounted for 6 instances (23.1%) and involved Expansion and Reduction. Expansion sometimes clarified implicit meanings or intensified emotional content, as in *sherkat raft*, translated as *al-sharikah allatī dā'at*. However, adding *al-muqaddas* to a Zoroastrian cultural reference introduced an additional interpretation. Conversely, translating *halim bādemjān* as *al-ṭā'ām* removed cultural specificity, while rendering *chesān fesān* as *al-aristūqrātī al-bādikh* weakened the original expression's colloquial and humorous tone. These examples illustrate the tension between facilitating comprehension and preserving cultural and stylistic features.

Recasting occurred in 3 instances (11.5%) through Dispersion and Condensation. For example, *torgol-o rogol kardan* was rendered using *naḍratan* and *baḍḍatan*, while *fosh-i zir-e lab be khodam midaham* became *wa-uhamhimu bi-kalimāti sibāb*. The omission of the self-directed reference weakened the original meaning. Similarly, translating *az khandeh rodeh-bar shodan* as *mā yuhlikuka min al-ḍaḥik* conveyed the intensity of laughter but reduced its imagery and idiomatic force.

Bridging was identified in 1 instance (3.8%), with Permutation considered a subprocedure. The translation of *aḥmaqāneh ast* as *'amalun aḥmaq* illustrates grammatical restructuring. In the poetic example beginning *Por kon peyāleh rā*, the repositioning of *dar* in *vādi-ye kharāb* and the reformulation of *rah ze hāl-e kharābam nemibarad* as *yunqidhunā min ḥālinā al-muhaddam* changed

the narrative perspective from first-person singular to plural. The omission of Tolstoy and Kafka also demonstrates that the changes extended beyond grammatical restructuring.

Overall, Matching was the most frequent procedure, followed by Alternation, Adaptation, Recasting, and Bridging. The findings indicate that the translator generally prioritized semantic transfer and natural Arabic expression, although the preservation of cultural references, colloquial language, figurative imagery, humor, and stylistic nuances varied. Therefore, evaluating literary translation requires examining not only the procedures employed but also their effects on the semantic, cultural, and stylistic dimensions of the source text.

Conclusion

This study examined the Arabic translation of Ismail Fassih's *Sorayya* in a Coma, translated by Mohammad Alaa al-Din Mansour, using Joseph Malone's model. The findings demonstrate that the model provides a useful framework for identifying translation procedures and evaluating their effectiveness in literary translation.

The translator generally prioritized communicative adequacy and conformity to Arabic linguistic conventions. Although the main meanings of the source text were largely conveyed, some cultural associations, colloquial expressions, figurative meanings, and stylistic nuances were weakened or altered. These findings indicate that successful meaning transfer does not necessarily ensure the preservation of the source text's cultural and expressive features.

The study highlights the importance of evaluating translation procedures according to their semantic, pragmatic, and stylistic effects rather than their frequency alone. However, since the analysis was limited to 26 purposively selected examples, the findings cannot be generalized to the entire novel. Further research could examine larger corpora, compare different translations of the same literary work, and investigate the applicability of Malone's model to other language pairs and literary genres.

تحلیل شگردهای ترجمه در برگردان عربی رمان «ثریا در اغما» اثر اسماعیل فصیح بر اساس الگوی جوزف مالون

کارشناسی ارشد مترجمی عربی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
Asmaobeidavi489@gmail.com

اسماء عبیداوی

دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
a.v.navidi@scu.ac.ir

عبدالوحید نویدی

دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
Joseph.mitaghi@gmail.com

یوسف متقیان نیا

چکیده

نظریات ترجمه، با بهره‌گیری از شگردها و چارچوب‌های مشخص، نقد ترجمه را از داوری‌های ذوقی و سلیقه‌ای رهانیده و به آن جنبه‌ای علمی و تحلیلی بخشیده است. از جمله الگوهای برجسته در این حوزه، مدل جوزف مالون است که با ارائه‌ی شگردهای متنوع و دسته‌بندی‌شده، امکان واکاوی دقیق ترجمه را فراهم می‌آورد. پژوهش پیش‌رو با کاربری روش توصیفی-تحلیلی، به بررسی ترجمه‌ی عربی رمان «ثریا در اغما» اثر اسماعیل فصیح، بر پایه‌ی الگوی مالون پرداخته است. هدف اصلی این جستار، ارزیابی نقاط قوت و ضعف ترجمه در انتقال مؤلفه‌های زبانی، فرهنگی و سبکی متن مبدأ، همچنین سنجش میزان پابندی مترجم به اصول مندرج در نظریه‌ی مالون است. یافته‌ها حاکی از آن است که مؤلفه‌ی «تطابق» بیشترین بسامد را در این ترجمه داشته و مترجم در بسیاری از موارد از راهبردهای برابری و جانشینی برای انتقال مفاهیم و عناصر فرهنگی بهره گرفته است. افزون بر این، «متناوب‌سازی» و «سازگاری» نیز از دیگر مؤلفه‌های پرکاربرد به شمار می‌روند که نشان‌دهنده‌ی کوشش مترجم برای برقراری تعادل میان متن مبدأ و مقصد و انتقال مؤثر معناست. در مقابل، «آرایش تازه» و «پل‌سازی» کمترین کاربرد را داشته‌اند. از این رو می‌توان گفت مترجم با اتخاذ رویکردی عمدتاً مخاطب‌محور، تا حد بسیاری در حفظ معنا و کارکرد ارتباطی متن اصلی موفق بوده است، هرچند در مواردی، بخشی از ظرایف سبکی و فرهنگی اثر در فرایند ترجمه کاسته شده است.

کلیدواژه‌ها: نقد ترجمه، جوزف مالون، اسماعیل فصیح، رمان «ثریا در اغما»، محمد علاء الدین

منصور.

مقدمه

نقد و ارزیابی ترجمه، عرصه‌ای ضروری و پویا در مطالعات ترجمه به شمار می‌آید که از رهگذر تحلیل نظام‌مند متون، به کشف لایه‌های پنهان عمل ترجمه و ارتقای کیفیت محصول نهایی آن می‌پردازد. «این فرآیند با مقایسه‌ای نظام‌مند میان متن مبدأ و مقصد و با تکیه بر معیارهای زبانی، معنایی و سبکی صورت می‌پذیرد تا میزان انتقال وفادارانه‌ی معنا، سبک و بافت فرهنگی اثر مشخص گردد» (فاست، ۱۳۹۷: ۱۸). در همین راستا و با رشد روزافزون نظریه‌پردازی در حوزه ترجمه، لزوم به‌کار بستن الگوهای تحلیلی منسجم و علمی برای نقد ترجمه، به امری اجتناب‌ناپذیر بدل شده است.

در این میان، رویکردهای زبان‌محور به دلیل تمرکز بر سازوکارهای عینی انتقال پیام، ابزارهای تحلیل قدرتمندی را در اختیار منتقدان قرار داده‌اند. همان‌گونه که ژان دیسل (۱۹۸۸: ۷۸) تأکید می‌کند، آگاهی عمیق مترجم از ساختارهای نحوی و واژگانی دو زبان، سنگ بنای تصمیم‌گیری‌های ترجمه‌ای است. در ادامه‌ی همین رهیافت، جوزف مالون (۱۹۸۸) با ارائه‌ی مدلی ساختاریافته، مجموعه‌ای از شگردهای عملی ترجمه را صورت‌بندی کرد که امکان واکاوی فرآیند ترجمه را در سطحی خرد و مبتنی بر شواهد زبانی فراهم می‌آورد. این شگردها شامل «تطابق، جانشینی، بازآرایی، متراکم‌سازی، پراکنده‌سازی، همگرایی، واگرایی، رمزگذاری تازه و پل‌سازی است و چارچوبی نظام‌مند برای بررسی چگونگی انتقال معنا و بازتاب ویژگی‌های زبانی و فرهنگی در فرآیند ترجمه فراهم می‌کند» (فاست، ۱۳۹۷: ۱۰۷).

با وجود اهمیت نقد ترجمه‌های ادبی و وجود پژوهش‌های متعدد در حوزه‌ی ترجمه‌ی فارسی، بررسی ترجمه‌ی عربی رمان «ثریا در اغما» اثر اسماعیل فصیح بر اساس مدلی نظام‌مند چون الگوی مالون، خلأیی محسوس در ادبیات پژوهشی حوزه‌ی ترجمه‌ی فارسی-عربی به شمار می‌رود. این رمان، به دلیل تلفیق سبک روایی مدرن با عناصر

فرهنگ و تاریخ معاصر ایران و نیز به کارگیری زبانی پیچیده و غنی، مترجم عربی‌زبان را با چالش‌های متعدد زبانی، سبکی و فرهنگی مواجه می‌سازد. بنابراین، واکاوی ترجمه‌ی آن نه‌تنها درک ما را از سازوکارهای ترجمه‌ی ادبی میان این دو زبان غنی می‌سازد، بلکه می‌تواند به پرکردن خلأ موجود در پژوهش‌های پیشین کمک کند.

پژوهش حاضر با رویکردی کیفی و به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. داده‌های پژوهش از رمان «ثریا در اغما» و ترجمه‌ی عربی آن با عنوان «ثریا فی غیبوبه» برگردان محمد علاء‌الدین منصور استخراج شده‌اند. در این راستا، ۲۶ گزاره از متن اصلی به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند که به دلیل برخورداری از ویژگی‌های فرهنگی، استعاری یا ساختارهای نحوی پیچیده، ظرفیت بیشتری برای ایجاد چالش در فرآیند ترجمه داشته‌اند. معادل‌های عربی این گزاره‌ها در چارچوب مدل نه‌گانه‌ی جوزف مالون تحلیل و براساس شگردهای تطابق، جانشینی، بازآرایی، متراکم‌سازی، پراکنده‌سازی، همگرایی، واگرایی، رمزگذاری تازه و پل‌سازی دسته‌بندی شده‌اند. بدین ترتیب، داده‌ها از منظر چگونگی انتقال مؤلفه‌های معنایی، ویژگی‌های سبکی و عناصر فرهنگی متن مبدأ در ترجمه‌ی عربی بررسی شده‌اند. در راستای اهداف پژوهش، پرسش‌های اصلی عبارتند از:

۱. کدام‌یک از شگردهای ترجمه‌ای پیشنهادی جوزف مالون در ترجمه‌ی عربی رمان «ثریا در اغما» بیشترین کاربرد را داشته است؟
۲. هر یک از این شگردها تا چه حد و چگونه در انتقال مؤلفه‌های معنایی، حفظ ویژگی‌های سبکی و بازتاب عناصر فرهنگی متن مبدأ نقش ایفا کرده‌اند؟

هدف این پژوهش، تبیین میزان و چگونگی به‌کارگیری شگردهای مالون در ترجمه‌ی عربی رمان «ثریا در اغما» و تحلیل نحوه‌ی بازتاب مؤلفه‌های معنایی، ویژگی‌های سبکی و عناصر فرهنگی متن مبدأ در ترجمه است. از این منظر، پژوهش حاضر می‌کوشد با

به کارگیری یک چارچوب تحلیلی مشخص، ابعاد مختلف فرآیند ترجمه‌ی این اثر را بررسی کرده و به شناخت دقیق‌تر سازوکارهای ترجمه‌ی ادبی میان فارسی و عربی کمک کند.

پیشینه پژوهش

نورسیده، مجیدی و سلمانی حقیقی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «دراسة أساليب التكافؤ في ترجمة محمد حزائى زاده من رواية حين تركنا الجسر على أساس نظرية جوزيف مالون»، ترجمه یک رمان عربی را بر اساس الگوی شش‌گانه جوزف مالون بررسی کردند. یافته‌های پژوهش نشان داد که مترجم با بهره‌گیری از فرایندهایی مانند تطابق، همگرایی و بازآرایی توانسته است پیام‌های ضمنی متن مبدأ را منتقل و انسجام روایی متن مقصد را حفظ کند. این پژوهش نشان‌دهنده قابلیت به کارگیری الگوی مالون در تحلیل فرایندهای ترجمه متون ادبی است.

صیادانی و حیدرپور مرند (۱۴۰۱) نیز در پژوهشی با عنوان «بازآرایی‌های زبانی در ترجمه رمان النوم فی حقل الکرز بر اساس الگوی هم‌ترازی فرهنگی مالون»، به بررسی تغییرات نحوی و واژگانی در ترجمه این رمان پرداختند. نتایج نشان داد که بازآرایی ساختارهای پیچیده در زبان مقصد، افزون بر تسهیل انتقال معنا، می‌تواند در بازتاب مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی متن مبدأ نیز نقش داشته باشد. این یافته، اهمیت بررسی تغییرات ساختاری و فرهنگی در تحلیل ترجمه ادبی بر اساس الگوی مالون را نشان می‌دهد.

گنجعلی، نوری کیدقانی و سلمانی حقیقی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «روش‌شناسی و نقد برگردان واژگان و ترکیب‌های منتخب از قرآن کریم بر اساس شگردهای شش‌گانه جوزف مالون»، کارآمدی الگوی مالون را در بررسی ترجمه متون مقدس ارزیابی کردند. یافته‌های آنان نشان داد که به کارگیری شگردهای مالون می‌تواند به بازآفرینی دقیق‌تر

معانی و حفظ انسجام معنایی کمک کند و در مواجهه با ظرایف معنایی و فرهنگی متون حساس، چارچوبی مناسب برای تحلیل فرایندهای ترجمه فراهم آورد.

بررسی پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که الگوی شش‌گانه جوزف مالون در حوزه‌های گوناگون ترجمه ادبی و دینی به کار رفته است؛ برخی این الگو را برای بررسی ترجمه رمان‌های عربی و برخی دیگر برای ترجمه واژگان و ترکیب‌های برگزیده قرآن کریم به کار گرفته‌اند. بر این اساس، پیشینه موجود حاکی از آن است که پژوهش‌های انجام‌شده هر یک بر پیکره‌ای مشخص و جنبه‌ای خاص از فرایند ترجمه متمرکز بوده‌اند. در این میان، ترجمه عربی رمان فارسی «ثریا در اغما» اثر اسماعیل فصیح بر اساس شش فرایند مالون، به‌ویژه در سطح عناصر معنایی، واژگانی و نحوی، تاکنون مورد توجه قرار نگرفته است. از این‌رو، پژوهش حاضر با تمرکز بر ترجمه عربی رمان مذکور و تحلیل و ارزیابی آن بر پایه چارچوب نظری مالون می‌کوشد خلأ موجود در مطالعات مربوط به کاربرد این الگو در ترجمه ادبی فارسی به عربی را تا حدی پوشش دهد.

معرفی نویسنده، مترجم و اثر

اسماعیل فصیح (۱۳۱۳-۱۳۸۸) از برجسته‌ترین رمان‌نویسان معاصر ایران است که در آثار خود به موضوعاتی چون انسان شهری، تنهایی، بحران هویت و مناسبات پیچیده اجتماعی پرداخته است. وی با آن‌که تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته شیمی گذرانده بود، از دهه پنجاه شمسی به‌عنوان یکی از چهره‌های تأثیرگذار ادبیات داستانی ایران مطرح شد. از مهم‌ترین آثار وی می‌توان به «دل‌کور»، «ثریا در اغما»، «زمستان ۶۲» و «درد سهراب» اشاره کرد؛ آثاری که بارها تجدید چاپ شده و در میان مخاطبان فارسی‌زبان جایگاهی پایدار یافته‌اند.

رمان «ثریا در اغما» (۱۳۶۲) از شناخته‌شده‌ترین آثار فصیح است. این رمان با بهره‌گیری از زاویه‌دید اول‌شخص، داستان جلال آریان، کارمند شرکت نفت، را روایت می‌کند که

در سال‌های آغازین جنگ ایران و عراق برای پیگیری وضعیت خواهرزاده‌اش، ثریا، به پاریس سفر می‌کند. ثریا که در پی سانحه‌ای هنگام دوچرخه‌سواری دچار آسیب مغزی شده است، در بیمارستان و در حالت اغما به سر می‌برد. جلال در مدت اقامت خود در پاریس، علاوه بر پیگیری وضعیت ثریا، با ایرانیان مهاجر و فضای اجتماعی و فکری آنان مواجه می‌شود و خاطرات و تجربه‌های خود از ایران دوران جنگ نیز در روایت بازتاب می‌یابد.

از ویژگی‌های روایی و سبکی این رمان می‌توان به استفاده از زاویه دید اول شخص، مونولوگ‌های درونی، نثر نیمه‌محاوره‌ای، جابه‌جایی زمانی، توصیف‌های جزئی‌نگر و بازگشت به گذشته اشاره کرد (عطفی و دارائی، ۱۳۹۲: ۲-۳). این ویژگی‌ها، در کنار حضور عناصر فرهنگی و اجتماعی، ظرفیت مناسبی برای بررسی چگونگی انتقال معنا، سبک و مؤلفه‌های فرهنگی در ترجمه فراهم می‌کنند.

ترجمه‌ی عربی این رمان با عنوان «ثریا فی غیوبه» توسط محمد علاءالدین منصور، مترجم و پژوهشگر مصری، منتشر شده است. وی از مترجمان فعال در حوزه ادبیات فارسی-عربی است و آثار متعددی از نویسندگان ایرانی را به عربی برگردانده است. ترجمه «ثریا فی غیوبه» زمینه مناسبی برای تحلیل فرایندهای ترجمه و بررسی چگونگی انتقال مؤلفه‌های معنایی، سبکی و فرهنگی متن مبدأ فراهم می‌آورد.

چارچوب نظری: الگوی جوزف مالون

جوزف مالون^۱، از نظریه‌پردازان حوزه مطالعات ترجمه است که رویکرد خود را با تکیه بر دیدگاه‌های وینه و داربلنه درباره روش‌های ترجمه گسترش داد. مالون با افزودن مجموعه‌ای از راهکارها به طبقه‌بندی پیشین، الگویی ارائه کرد که علاوه بر استفاده به‌عنوان ابزاری برای مطالعه و تحلیل ترجمه، در فرایند عملی ترجمه نیز کاربرد دارد. از این منظر،

^۱ Joseph Malone

راهکارهای مالون دارای دو وجه «تحلیلی»^۱ و «عملیاتی»^۲ هستند؛ یعنی هم برای بررسی و توصیف ترجمه‌های انجام‌شده به کار می‌روند و هم می‌توانند مترجم را در فرایند ترجمه یاری کنند (فاست، ۱۳۹۷: ۱۰۷؛ گنجعلی، نوری کیدقانی و سلمانی حقیقی، ۱۴۰۱: ۳۴۵). مالون برای توصیف فرایندهای ترجمه، مجموعه‌ای از راهکارها را مطرح می‌کند که شامل تطابق، متناوب‌سازی، سازگاری، بازمجموعه‌سازی، آرایش تازه، رمزگذاری تازه و پل‌سازی است. این راهکارها امکان بررسی تغییرات ایجادشده در فرایند انتقال پیام از زبان مبدأ به زبان مقصد را فراهم می‌کنند و به پژوهشگر اجازه می‌دهند تغییرات زبانی و معنایی رخ داده در ترجمه را به صورت نظام‌مند تحلیل کند (فاست، ۱۳۹۷: ۱۰۷).

در الگوی مالون، ترجمه تنها انتقال واژه‌ها و ساختارهای زبانی از یک زبان به زبان دیگر نیست، بلکه با تفاوت‌های زبانی و فرهنگی دو نظام مبدأ و مقصد نیز ارتباط دارد. از این رو، مترجم در فرایند ترجمه با موقعیت‌هایی مواجه می‌شود که ممکن است انتقال مستقیم عناصر زبانی یا فرهنگی متن مبدأ به زبان مقصد امکان‌پذیر یا مناسب نباشد. در چنین مواردی، راهکارهای مالون به مترجم امکان می‌دهند با ایجاد تغییرات لازم در ساختار، معنا یا نحوه ارائه اطلاعات، پیام متن مبدأ را در قالبی متناسب با زبان و فرهنگ مقصد بازآفرینی کند (صیادانی و حیدرپور مرند، ۱۴۰۱: ۴۹۱).

بر این اساس، برخی از راهکارهای مالون به تغییر در ساختار و سازمان‌دهی عناصر زبانی مربوط می‌شوند و برخی دیگر در مواجهه با تفاوت‌های معنایی و فرهنگی میان زبان مبدأ و مقصد کاربرد بیشتری دارند. متناوب‌سازی، سازگاری و بازمجموعه‌سازی، در تحلیل تغییرات ایجادشده در نحوه سازمان‌دهی و انتقال عناصر متن نقش دارند؛ در حالی که راهکارهایی مانند رمزگذاری تازه و پل‌سازی می‌توانند در انتقال مفاهیم و عناصر خاصی

^۱ Analytic

^۲ Operative

که برای مخاطب زبان مقصد نیازمند بازنمایی یا توضیح متفاوت هستند، مورد استفاده قرار گیرند (صیادانی و حیدرپور مرند، ۱۴۰۱: ۴۹۲).

۵. کاربست الگوی مالون در واکاوی برگردان رمان (ثریا در اغما)

در این قسمت، شگردهای مالون مطرح و تعریف کاملی از آن‌ها ارائه می‌شود؛ سپس با استفاده از نمونه‌های به‌دست آمده، رویکرد مترجم و میزان دقت او تحلیل خواهد شد.

۵-۱. تطابق: جانشینی و برابری

نخستین شگرد مطرح شده در الگوی ترجمه‌ی مالون، تطابق^۱ است. این مؤلفه به‌عنوان فرایندی کارکردی در ترجمه عمل می‌کند و با توجه به شرایط زبانی و بافت متن، زمینه‌ی ایجاد تعادل میان زبان مبدأ و زبان مقصد را فراهم می‌سازد. در واقع، تطابق زمانی به کار می‌رود که انتقال معنا مستلزم یافتن معادل‌های مناسب زبانی و فرهنگی در زبان مقصد باشد (گنجعلی و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۴۹). مالون برای این مؤلفه دو زیرشاخه‌ی برابری^۲ و جانشینی^۳ را مطرح می‌کند.

۵-۲. برابری

برابری به فرایندی اشاره دارد که در آن مترجم از معادل‌های رایج و پذیرفته شده برای انتقال اصطلاحات، تعابیر و عناصر فرهنگی استفاده می‌کند. در این حالت، هدف ایجاد هم‌ارزی معنایی و فرهنگی میان متن مبدأ و متن مقصد است (همان: ۳۴۹).

متن مبدأ:

«و به ستون یکی از شبستان‌ها تکیه می‌زنم» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۵۶).

متن عربی:

¹ Matching

² Equation

³ Substitution

«وَأُسْتَنْدَ عَلٰی أَحَدٍ عَوَامِدُ أَحَدِ الْأَرْوَاقِ» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۳۹).

مترجم واژه‌ی «ستون» را به صورت مستقیم به «عمود» برگردانده که مصداق برابری است. در مقابل، واژه‌ی «شبستان» به دلیل بار فرهنگی و معماری خاص خود با «رواق» جایگزین شد، که نشان‌دهنده‌ی جانشینی است. این انتخاب موجب شده است فضای معماری متن برای مخاطب عرب‌زبان قابل فهم شود و مؤلفه‌های فرهنگی متن مبدأ نیز در زبان مقصد بازنمایی گردد.

متن مبدأ:

«می‌گوید: حساب حساب کا کا برادر» (فصیح، ۱۳۷۱: ۲۱)

متن عربی:

«وَيَقُولُ الْحَسَابُ الْحَسَابُ مَعَ الْعَمِّ وَالْأَخِ» (منصور، ۱۹۹۵: ۴۹)

ضرب‌المثل «حساب حساب، کا کا برادر» در فرهنگ عامیانه فارسی بر ضرورت رعایت حدود مالی و حفظ حساب و کتاب حتی در روابط خانوادگی و دوستانه تأکید دارد. منصور این عبارت را به صورت «الحساب الحساب مع العم والأخ» به زبان عربی برگردانده و کوشیده است مفهوم اصلی آن را برای مخاطب مقصد حفظ کند. هرچند ساختار و فضای فرهنگی ضرب‌المثل فارسی به طور کامل در زبان مقصد بازتولید نشده است، اما ترجمه توانسته است پیام اصلی جمله، یعنی تفکیک روابط عاطفی از مسائل مالی، را منتقل کند. از این رو، برابری معنایی بیش از بازآفرینی جنبه‌های فرهنگی و ضرب‌المثلی عبارت مورد توجه قرار گرفته است. برمن چنین موارد فرهنگی را مهم‌ترین چالش پیش روی مترجم می‌داند، از این رو در می‌گوید: «ترجمه‌ی ضرب‌المثل یعنی ایجاد برابری آن با ساختی متفاوت از همان مفهوم» (برمن، ۲۰۱۰م: ۳۰). و به نظر می‌رسد مترجم بر مفهوم تکیه داشته و از ساختار زبان عربی بهره جسته است.

در ادامه، نمونه‌های مربوط به دو زیرمؤلفه‌ی برابرسازی و جانشینی در ترجمه‌ی رمان بررسی می‌شود. نمونه‌های زیر نشان می‌دهند که مترجم چگونه با توجه به معنا، بافت و ویژگی‌های زبانی و فرهنگی، عناصر متن مبدأ را در زبان مقصد بازتاب داده است.

متن مبدأ:

«ادریسم اینجاست؟ یا حضرت جرجیس!» (فصیح، ۱۳۷۱: ۵۶)

متن عربی:

«إدريس هنا؟ يا لطيف اللطف!» (منصور، ۱۹۹۵: ۹۸)

مترجم عبارت تعجبی و ندایی «یا حضرت جرجیس» را با تعبیر عربی «یا لطیف اللطف» جایگزین کرده است. از آنجا که هدف، انتقال حالت شگفتی و تعجب شخصیت است و نه حفظ نام خاص «حضرت جرجیس»، مترجم از یک تعبیر رایج در زبان عربی با همان کارکرد عاطفی استفاده کرده است. بنابراین این نمونه در چارچوب مؤلفه برابرسازی قابل بررسی است.

۵-۳. جانشینی

جانشینی نیز به کاربرد عناصر یا اصطلاحات خاص زبان مقصد به جای عناصر زبان مبدأ اشاره دارد؛ به گونه‌ای که مفهوم مورد نظر به شکلی طبیعی و قابل فهم برای مخاطب زبان مقصد منتقل شود. این فرایند، به‌ویژه در ترجمه‌ی عناصر فرهنگی و اصطلاحات بومی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و از پربسامدترین شیوه‌های بازآرایی ترجمانی در نظریه‌ی مالون به شمار می‌رود (همان: ۳۴۹).

متن مبدأ:

«من که شاه‌رگم را بزنند برنمی‌گردم» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۷).

متن عربی:

«لن أعود ولو قطعوا شرياني الأكبر» (منصور، ۱۹۹۵: ۴۴).

عبارت «من که شاه‌رگم را بزنند بر نمی‌گردم» در زبان گفتاری فارسی، نوعی اغراق برای بیان قاطعیت و پافشاری بر تصمیم را نشان می‌دهد. مترجم این مضمون را در قالب ساختار «لن أعود ولو قطعوا شرياني الأكبر» به زبان عربی منتقل کرده و کوشیده است شدت عاطفی و تأکید موجود در جمله را حفظ کند. هرچند صورت بیان در زبان مقصد با متن مبدأ تفاوت دارد، اما مفهوم سرسختی و اصرار گوینده همچنان به مخاطب عرب‌زبان منتقل می‌شود. از این‌رو، ترجمه با جایگزینی یک ساختار طبیعی و پذیرفتنی در زبان عربی، توانسته است کارکرد ارتباطی و بار احساسی عبارت را تا حد زیادی حفظ کند.

متن مبدأ:

«شب قتل امام حسین (ع) و شله‌زرد پختن» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۶۷).

متن عربی:

«ليلة مقتل الإمام الحسين وطبخ حلوى اللوز والزعفران وماء الورد» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۳۹).

واژه‌ی «شله‌زرد» با استفاده از شکر گرد جانشینی به صورت توصیفی به «حلوی اللوز والزعفران وماء الورد» برگردانده شده است. از آن‌جا که این خوراک آیینی و فرهنگی معادل مستقیمی در زبان عربی ندارد، مترجم با توصیف مواد تشکیل‌دهنده آن، تلاش کرده است مفهوم را برای مخاطب زبان مقصد قابل فهم سازد. این انتخاب موجب انتقال نسبی کارکرد فرهنگی و معنایی عنصر مورد نظر در متن مقصد شده است. البته باید یادآور شد که این روش باعث گسترش متن مقصد شده و مترجم می‌توانست برای جلوگیری از این گسترده‌نویسی از پانویشت برای بیان چنین واژگان فرهنگی بهره گرفت.

متن مبدأ:

«همان آتش و همان کاسه» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۷۹)

متن عربی:

«وبعد هذا تعود رمة إلى عادتها القديمة» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۷۲)

مترجم با استفاده از شگرد جانشینی، ضرب‌المثل مبدأ را با یک ضرب‌المثل رایج در زبان عربی جایگزین کرده است. این انتخاب موجب انتقال کارکرد معنایی و ارتباطی مثل، یعنی بیان تکرار وضعیت و عدم تغییر شرایط، شده و در عین حال، متن مقصد را از نظر سبکی طبیعی و بومی ساخته است. این تکنیک خواننده مقصد را مدنظر داشته و از برابرنهادهای فرهنگی یاری می‌گیرد تا متن ترجمه شده را به خوانش و جان دریافتگر همسو سازد (متقیان نیا، عموری و نویدی، ۲۰۲۴م: ۹۵). پس جانشینی در این شاهد مثال توانسته متن مبدأ را به خوبی برای خواننده مقصد روان و خوانا سازد.

متن مبدأ:

«یک کارتن مقوایی که روش نوشته بود: پفک نمکی» (فصیح، ۱۳۷۱: ۸۷)

متن عربی:

«علبة كارتون مكتوب عليها بوزو مملح» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۴۳)

در این نمونه، مترجم با استفاده از شگرد جانشینی، عنصر خوراکی «پفک نمکی» را با یک نام معادل در زبان مقصد جایگزین کرده است. از آن‌جا که این خوراکی در فرهنگ عربی معادل دقیق و تثبیت‌شده‌ای ندارد، مترجم با انتخاب یک معادل تقریبی، تلاش کرده است مفهوم کلی آن را برای مخاطب زبان مقصد قابل فهم سازد. چنین انتخابی باعث می‌شود ترجمه از آن حالت مهمان ناخوانده و نامفهومی رهانیده شود و با فرهنگ زبان مقصد

همخوان گردد (متقیان‌نیا و نویدی، ۲۰۲۴م: ۱۲۵). بنابراین این انتخاب موجب انتقال کارکرد ارتباطی عنصر فرهنگی در متن مقصد شده است.

متن مبدأ:

«همه چیز را از اول تا آخرش برام تعریف کن» (فصیح، ۱۳۷۱: ۹۴)

متن عربی:

«احك لي عن كل شيء من طططق للسلام عليكم» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۵۴)

عبارت «از اول تا آخرش» در متن فارسی، بیانگر روایت کامل و بدون حذف جزئیات است. منصور به جای برگردان تحت‌اللفظی این ساختار، از تعبیر رایج «من طططق للسلام عليكم» بهره گرفته که در فرهنگ زبانی عربی نیز همین کارکرد را دارد. این جایگزینی نه تنها به طبیعی‌تر شدن متن مقصد کمک کرده، بلکه لحن محاوره‌ای و صمیمی گفتار را نیز حفظ کرده است. بدین ترتیب، ترجمه از سطح انتقال واژگانی فراتر رفته و با بازآفرینی یک معادل فرهنگی، تأثیر ارتباطی عبارت مبدأ را در زبان مقصد بازتولید کرده است.

۴-۵. متناوب سازی: واگرایی و همگرایی

دومین مؤلفه‌ی مطرح‌شده در الگوی ترجمه‌ی مالون، «متناوب‌سازی»^۱ است که دو فرایند «واگرایی»^۲ و «همگرایی»^۳ را دربرمی‌گیرد. واگرایی به وضعیتی اشاره دارد که در آن یک واحد زبانی یا معنایی در زبان مبدأ می‌تواند چندین معادل در زبان مقصد داشته باشد. این مؤلفه در بررسی عناصر سبکی، عاطفی، فرهنگی و گفتمانی اهمیت فراوانی دارد و در ترجمه‌ی کنایه‌ها، نقل‌قول‌ها، ویژگی‌های سبکی و برخی عناصر ادبی نمود بیشتری می‌یابد (صیادانی و حیدرپور مرند، ۱۴۰۱: ۵۰۳).

^۱ Alternation

^۲ Divergence

^۳ Convergence

۵-۴-۱. واگرایی

مالون معتقد است که در فرایند واگرایی، مترجم گاه ناگزیر است به جای انتخاب یک معادل واحد، چندین امکان ترجمه را مدنظر قرار دهد. در چنین شرایطی، مترجم می‌تواند مجموعه‌ای از گزینه‌های ترجمه را مدنظر قرار دهد تا معنای مورد نظر زبان مبدأ به شکل دقیق‌تری در زبان مقصد منتقل شود (فاست، ۱۳۹۷: ۸۸).

موارد زیر نشان می‌دهند که مترجم برای انتقال یک واحد زبانی مبدأ، از میان معادل‌های ممکن در زبان مقصد، گزینه‌ای متناسب با بافت و معنای مورد نظر برگزیده است.

متن مبدأ:

«بگو جون تو» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۱۵)

متن عربی:

«أحك وحياتك» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۸۳)

در ترجمه‌ی این عبارت محاوره‌ای، مترجم با انتخاب معادل «أحك وحياتك» به جای برگردان لفظ به لفظ، ساختار زبانی را متناسب با هنجارهای زبان عربی تغییر داده است. این انتخاب موجب شده است کارکرد عاطفی و صمیمانه‌ی عبارت در زبان مقصد حفظ شود و همان حس تأکید و نزدیکی میان گوینده و مخاطب منتقل گردد. این نمونه مصداق تکنیک واگرایی در الگوی جوزف مالون است؛ زیرا عبارت محاوره‌ای «بگو جون تو» می‌تواند در زبان مقصد با چندین معادل متفاوت بیان شود و مترجم از میان گزینه‌های موجود، معادل «أحك وحياتك» را برگزیده است که از نظر معنایی و کاربردی با بافت متن تناسب بیشتری دارد.

متن مبدأ:

«جز تو همه تن لش آمد» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۱۸)

ترجمه عربی:

«دعیه أنه جيفة» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۸۷)

واژه‌ی «لش» در بافت گفتاری فارسی معمولاً بر بی‌حالی، ناتوانی یا بی‌عرضگی دلالت دارد، حال آنکه «جيفة» در عربی به معنای لاشه یا مردار است و شدت معنایی بیشتری دارد. انتخاب این معادل موجب تغییر بار عاطفی و سبکی واژه شده و نمونه‌ای از واگرایی در انتقال معنای ضمنی و کنایی به شمار می‌رود.

متن مبدأ:

«من سگ جونم» (فصیح، ۱۳۷۱: ۲۴۵)

ترجمه عربی:

«أنا كثيرة التحمل» (منصور، ۱۹۹۵: ۳۶۷)

اصطلاح «سگ‌جون» در زبان گفتاری فارسی برای توصیف فردی به کار می‌رود که از توان تحمل و مقاومت بالایی برخوردار است و در عین حال، لحنی محاوره‌ای و تا حدی اغراق‌آمیز را نیز در خود دارد. منصور این تعبیر را با عبارت توصیفی «كثيرة التحمل» به زبان عربی برگردانده و بر جنبه‌ی معنایی استقامت و تحمل تأکید کرده است. هرچند مفهوم اصلی عبارت در ترجمه حفظ شده، اما تصویر کنایی و رنگ‌وبوی گفتاری موجود در متن مبدأ کاهش یافته است. از این‌رو، ترجمه بیش از آنکه بازتاب‌دهنده‌ی لحن محاوره‌ای عبارت باشد، بر انتقال مستقیم معنا تکیه دارد و می‌توان این دگرگونی را در چارچوب واگرایی تبیین کرد.

متن مبدأ:

«آره چقد خرم» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۸۴)

متن عربی

«نعم کم أنا مغفلة» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۵۰)

کاربرد واژه‌ی «خر» در این عبارت، صرفاً به معنای نادانی یا ساده‌لوحی محدود نمی‌شود، بلکه در زبان گفتاری فارسی نوعی سرزنش خویش و لحنی طعنه‌آمیز را نیز دربر دارد. مترجم با انتخاب واژه‌ی «مغفلة» جنبه‌ی ساده‌لوحی و فریب‌خوردگی را به زبان عربی منتقل کرده است، اما بخشی از بار عامیانه و شدت خودسرزنش‌گرانه‌ی عبارت فارسی کاهش یافته است. از این رو، ترجمه معنای اصلی جمله را حفظ می‌کند، اما لحن گفتاری و عاطفی موجود در متن مبدأ به همان اندازه در متن مقصد بازتاب نمی‌یابد.

۵-۴-۲. همگرایی

در مقابل، همگرایی به وضعیتی اطلاق می‌شود که چند واژه یا عبارت در زبان مبدأ تنها از یک معادل در زبان مقصد برخوردار باشند. در این حالت، مترجم ناچار است میان چند واحد معنایی زبان مبدأ یک معادل واحد در زبان مقصد انتخاب کند. مالون این فرایند را نوعی تقارب معنایی می‌داند که در بسیاری از اصطلاحات و تعابیر زبانی مشاهده می‌شود (صیادانی و حیدرپور مرنده، ۱۴۰۱: ۵۰۴؛ فاست، ۱۳۹۷: ۱۱۵).

متناوب‌سازی در واقع شرایطی را نشان می‌دهد که مترجم باید میان دو فرایند واگرایی و همگرایی دست به انتخاب بزند. در این میان، برخی واژه‌ها در زبان مبدأ به صورت «جفت‌های هم‌ریشه»^۱ ظاهر می‌شوند؛ یعنی واژه‌هایی که از معنای اصلی مشترکی برخوردارند، اما در دلالت‌ها و معانی ضمنی با یکدیگر تفاوت دارند. تشخیص این

^۱ Doublets

تفاوت‌ها و انتخاب معادل مناسب، نقش مهمی در موفقیت فرایند ترجمه ایفا می‌کند (فاست، ۱۳۹۷: ۱۱۵).

در ادامه، مواردی از همگرایی در ترجمه‌ی رمان بررسی می‌شود که در آن چند واحد یا مؤلفه‌ی معنایی در زبان مبدأ، در زبان مقصد به یک معادل یا ساخت واحد تبدیل شده‌اند.

متن مبدأ:

«جای پای گنده دولت کاپیتالیستی ژیسکار دستن را دارد» (فصیح، ۱۳۷۱: ۴۳)

متن عربی:

«هذه هي آثار الأقدام الثتنة لحكومة جيسكار ديستان الرأسمالية» (منصور، ۱۹۹۵: ۸۰)

در ترجمه‌ی این عبارت، تصویر کنایی «جای پای گنده» با ساختاری متفاوت در زبان مقصد بازنمایی شده و به «آثار الأقدام الثتنة» برگردانده شده است. در حالی که در متن مبدأ این تعبیر بر گستردگی نفوذ و حضور دلالت دارد، انتخاب واژه «الثتنة» در متن مقصد بار معنایی منفی و اخلاقی مانند فساد و آلودگی را برجسته می‌کند. در واقع این عبارت فارسی مفهومی کنایی داشته و عدم دقت در بار معنایی سیاسی آن، دیگر جنبه‌های معنایی را جایگزین سازد. مترجم برای دریافت معنای دقیق چنین ترکیب‌هایی باید فراتر از معنای قاموسی واژه رفته و معنای ثانوی و مفهوم آن را نیز دریابد (متقیان‌نیا و نویدی، ۲۰۲۴م: ۱۲۱).

متن مبدأ:

«آن‌قدر بایستند تا علف زیر پاشون سبز بشه» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۵۱)

متن عربی:

«حتی یخضر تحت أقدامهم الیابس» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۳۲)

منصور در ترجمه‌ی این عبارت کنایی، ساختاری متفاوت را در زبان مقصد برگزیده است. اصطلاح «علف زیر پای کسی سبز شدن» در فارسی بر انتظار طولانی و معطل ماندن دلالت دارد، اما این دلالت کنایی در ترجمه به طور کامل بازنمایی نشده است. در نتیجه، تصویر زبانی و بار اصطلاحی عبارت کاهش یافته و بخشی از معنای ضمنی آن در زبان مقصد از دست رفته است.

متن مبدأ:

«کاچی به از هیچی» (فصیح، ۱۳۷۱: ۲۴۶)

ترجمه‌ی عربی:

«قوت أفضل من موت» (منصور، ۱۹۹۵: ۳۶۹)

ضرب‌المثل «کاچی به از هیچی» در زبان فارسی بر پذیرش حداقل امکانات و رضایت به اندک‌ها دلالت دارد و در بافت گفتاری از کاربردی رایج برخوردار است. مترجم به جای انتقال لفظی این عبارت، از مثل عربی «قوت أفضل من موت» بهره گرفته که از نظر کارکرد ارتباطی و معنایی، پیام مشابهی را به مخاطب منتقل می‌کند. بدین ترتیب، ترجمه از بازآفرینی فرهنگی برای حفظ اثرگذاری ضرب‌المثل استفاده کرده و به جای حفظ ساختار لفظی، بر انتقال کارکرد و مفهوم آن در زبان مقصد تأکید کرده است.

۵-۵. سازگاری: بسط و کاهش

«سازگاری^۱» یکی دیگر از مؤلفه‌های الگوی ترجمه مالون است که دو فرایند «بسط^۲» و «کاهش^۳» را دربرمی‌گیرد. «بسط» به معنای افزودن اطلاعات یا توضیحاتی به متن مقصد

^۱ Adaptation

^۲ Expansion

^۳ Reduction

است تا درک مفاهیم برای مخاطب زبان مقصد تسهیل شود. میزان استفاده مترجم از این فرایند به نگرش او نسبت به متن و نیز نیازهای مخاطب بستگی دارد (فاست، ۱۳۹۷: ۱۱۶).

۵-۵-۱. بسط

بسط می‌تواند شامل افزودن یک یا چند واژه، صفت، قید یا توضیحات تکمیلی در متن مقصد باشد. این افزوده‌ها معمولاً با هدف روشن‌تر شدن معنا و رفع ابهام‌های موجود در متن مبدأ صورت می‌گیرند (صیادانی و حیدرپور مرند، ۱۴۰۱: ۵۰۶). مالون برخی از این افزوده‌ها را «بسط جبرانی» می‌نامد؛ زیرا مترجم از طریق آن‌ها می‌کوشد خلأهای اطلاعاتی و فرهنگی موجود برای مخاطب زبان مقصد را جبران کند. این نوع بسط ممکن است به صورت افزودن واژه، توضیح، پانویس یا یادداشت‌های تکمیلی در ترجمه ظاهر شود (فاست، ۱۳۹۷: ۱۶۶). در ادامه، نمونه‌هایی از به‌کارگیری فرایند بسط در ترجمه‌ی عربی رمان «ثریا در اغما» بررسی می‌شود.

متن مبدأ:

«مرد قد بلند با ریش و کلاه و شمایل زرتشتی می‌آید» (فصیح، ۱۳۷۱: ۲۳)

متن عربی:

«رجل طويل القامة له لحية و يلبس قبعة عليه مظهر الزردشتي المقدس» (منصور، ۱۹۹۵: ۳)

صفت «المقدس» در ترجمه عربی، اطلاعاتی فراتر از متن مبدأ در اختیار مخاطب قرار می‌دهد؛ زیرا در عبارت فارسی تنها به «شمایل زرتشتی» اشاره شده است. افزودن این صفت را می‌توان تلاشی برای روشن‌تر ساختن جایگاه دینی و فرهنگی این مفهوم برای خواننده عرب‌زبان دانست. هرچند این توضیح به درک بهتر ارجاع فرهنگی کمک

می‌کند، اما در عین حال لایه‌ای تفسیری به متن می‌افزاید که به صورت صریح در متن مبدأ وجود ندارد.

متن مبدأ:

«به جای شرکت نفت می‌گویند شرکت رفت» (فصیح، ۱۳۷۱: ۷۳)

متن عربی:

«سمعت أنهم يسمون شركة النفط "شركة رفت" (أي الشركة التي ضاعت)» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۲۲)

در این نمونه، مترجم با به کارگیری شگرد بسط تفسیری، معنای کنایی عبارت «شرکت رفت» را برای مخاطب زبان مقصد توضیح داده است. این عبارت در متن مبدأ بیانگر نوعی بازی زبانی و اشاره کنایی به وضعیت از دست رفتن یا فروپاشی است که در ترجمه با توضیح صریح «الشركة التي ضاعت» بازنمایی شده است. این انتخاب موجب رفع ابهام و انتقال دقیق‌تر معنای ضمنی جمله شده است. باید یادآور شد که در چنین شرایطی، توضیح بار فرهنگی ترکیب بسیار به خواننده یاری می‌رساند و شگردی بسیار کارا است.

متن مبدأ:

«ضججه و درد، فریاد و بیداد، جار و تضرع، گریه و زوزه و نعره و ناله و زاری و شیون

دنیا را پر کرده...» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۵۹)

متن عربی:

«امتلاأت الدنيا بالضجة وأصوات الألم والويل والولولة والصراخ والبكاء والصياح والنواح والأنين

والتضرع والنحيب» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۵۹)

انباشت واژگان مرتبط با سوگواری و اندوه در متن فارسی، فضایی آکنده از رنج و ماتم را ایجاد می‌کند. مترجم در متن عربی با افزودن واژگانی مانند «العویل»، «اللوله»، «النواح» و «النحیب» این میدان معنایی را گسترش داده و شدت عاطفی جمله را افزایش داده است. این افزوده‌ها نه تنها فضای سوگ‌آلود متن را برجسته‌تر کرده‌اند، بلکه به انتقال تأثیر احساسی عبارت برای مخاطب عرب‌زبان نیز کمک کرده‌اند.

۵-۵-۲. کاهش

در مقابل، کاهش به حذف اطلاعات غیرضروری یا کم‌اهمیت در متن مقصد اشاره دارد؛ به گونه‌ای که در عین حفظ معنا و پیام اصلی، متن برای خواننده زبان مقصد روان‌تر و قابل‌فهم‌تر شود (مالون، ۱۹۸۸: ۴۷). در ادامه، نمونه‌هایی از فرایند کاهش بررسی می‌شود که در آن بخشی از عناصر معنایی، اطلاعاتی یا سبکی متن مبدأ در فرایند ترجمه حذف یا فشرده شده است.

متن مبدأ:

«توشون هر قماشى و هر شیشه‌خرده‌ای هست» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۱۰)

متن عربی:

«بینهم کل تافه و کل دون» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۷۶)

«هر قماشى و هر شیشه‌خرده‌ای» تنها یک تعبیر تحقیرآمیز نیست، بلکه از طریق تصاویر ملموس و زبان گفتاری، نگرش منفی گوینده را با شدت بیشتری منتقل می‌کند. ترجمه عربی با انتخاب واژگان انتزاعی‌تر، معنای ارزشی عبارت را حفظ کرده است، اما از ظرفیت تصویری و لحن عامیانه آن کاسته است.

متن مبدأ:

«روی حلیم بادمجان یه بند انگشت سیر داغ عیبه» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۷۹)

متن عربی:

«إذا وضع علي الطعام بقدر عقلة الأصبع ثوم عيب» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۷۲)

«حلیم بادمجان» یکی از خوراک‌های شناخته‌شده و بومی فرهنگ ایرانی است که علاوه بر کارکرد معنایی، بخشی از فضای فرهنگی و زیست روزمره شخصیت‌ها را نیز بازتاب می‌دهد. مترجم با جایگزینی این نام خاص با واژه عام «الطعام»، معنای کلی جمله را حفظ کرده، اما ویژگی فرهنگی و هویت بومی این خوراک را از متن مقصد حذف کرده است. در نتیجه، خواننده عرب‌زبان با یک مفهوم کلی از غذا مواجه می‌شود و بخشی از رنگ‌وبوی فرهنگی متن مبدأ در فرایند ترجمه کاهش می‌یابد. در واقع مترجم از یک واژه‌ی کلی بهره گرفته که آن بار معنایی و ظرافت‌های فرهنگی را از بین برده است و یک مفهوم نامشخص برای خواننده می‌سازد.

متن مبدأ:

«چسان فسان» (فصیح، ۱۳۷۱: ۱۴۳)

متن عربی:

«الأرستقراطي الباذخ» (منصور، ۱۹۹۵: ۲۲۱)

«چسان فسان» از تعابیر عامیانه‌ای است که علاوه بر معنای ظاهری، نوعی نگاه انتقادی و طنزآلود را نیز در خود دارد. دهخدا در بیان این ترکیب چندین معنای نزدیک آورده است: «در تداول عوام: آرایش. بزک. توال. صدکار. آرایش زن روی را با سرخاب و سفیداب و وسمه و خطاط و غیره. آرایش زن چهره خود را بسفیداب و سرخاب و وسمه و سرمه و غیره. در تداول عوام: بزک دوزک. آرای گیرای» (دهخدا، ذیل واژه‌ی چسان فسان).

ترجمه عربی با تمرکز بر انتقال معنای اصلی، این تعبیر را به ساختاری رسمی‌تر تبدیل کرده است. از این رو، هرچند مفهوم کلی حفظ شده، اما لحن کنایی و فضای گفتاری موجود در متن مبدأ به همان اندازه در متن مقصد بازتاب نیافته است.

۵-۶. باز مجموعه سازی: پراکنده سازی و متراکم سازی

«بازمجموعه‌سازی»^۱ از دیگر مؤلفه‌های الگوی ترجمه مالون است که دو فرایند پراکنده‌سازی^۲ و متراکم‌سازی^۳ را دربرمی‌گیرد. در این مؤلفه، برخلاف بسط و کاهش، اطلاعاتی به متن افزوده یا از آن کاسته نمی‌شود، بلکه همان محتوای موجود در قالبی گسترده‌تر یا فشرده‌تر در زبان مقصد بازنمایی می‌شود (نورسیده و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱۰).

۵-۶-۱. پراکنده‌سازی

پراکنده‌سازی زمانی رخ می‌دهد که مترجم برای انتقال دقیق معنا ناگزیر از استفاده از واژه‌ها یا ساختارهای بیشتری در زبان مقصد باشد. این فرایند معمولاً در نتیجه تفاوت‌های ساختاری میان دو زبان یا نبود معادل مناسب در زبان مقصد ایجاد می‌شود.

در ادامه، نمونه‌ای از به‌کارگیری فرایند پراکنده‌سازی در ترجمه عربی رمان «ثریا در اغما» ارائه و تحلیل می‌شود.

متن مبدأ:

«خودمو ترگل و رگل کنم» (فصیح، ۱۳۷۱: ۲۴۴)

متن عربی:

«أكون نصرّة بضّة» (منصور، ۱۹۹۵: ۳۶۶)

¹ Repackaging

² Diffusion

³ Condensation

در این نمونه، تعبیر کنایی و فشرده «ترگل و رگل کردن» در لغتنامه دهخدا به عنوان عامیانه و به معنای «تر و تازه. تر و تمیز. خوش و خرم» (دهخدا، ذیل واژه‌ی ترگل و رگل) آمده است. این ترکیب در قالب دو صفت توصیفی «نضره» و «بضه» در زبان مقصد بازنمایی شده است. در نتیجه، یک واحد معنایی فشرده در متن مبدأ به دو مؤلفه توصیفی مجزا تفکیک و به صورت گسترش یافته در متن مقصد ارائه شده است. می توان گفت که انتخاب مترجم و ساخت ترکیبی وصفی و فشرده، مخاطب مقصد را در دریافت مفهوم جمله یاری می‌رساند.

۵-۶-۲. متراکم سازی

در مقابل، متراکم سازی به شرایطی اشاره دارد که در آن، مفهوم موجود در متن مبدأ به شکلی کوتاه تر و فشرده تر در زبان مقصد بیان می شود (همان: ۲۱۰).

نمونه های زیر نشان می دهند که چگونه مترجم برخی مفاهیم و عناصر متن مبدأ را در قالبی کوتاه تر و متمرکزتر در زبان مقصد بازتاب داده است.

متن مبدأ:

«فحشی زیر لب به خودم می دهم» (فصیح، ۱۳۷۱: ۹۹)

متن عربی:

«وأههم بكلمات سباب» (منصور، ۱۹۹۵: ۱۶۰)

مترجم عبارت «فحشی زیر لب به خودم می دهم» را به ساختاری فشرده تر در زبان عربی برگردانده است. هرچند عناصر «فحش دادن» و «زیر لب گفتن» در ترجمه بازتاب یافته اند، اما حذف عبارت «به خودم» سبب شده است جنبه خودسرزنش گرانه و درونی جمله تا حدی کاهش یابد. در متن مبدأ، راوی خشم و نارضایتی خود را متوجه خویش می کند،

در حالی که در متن مقصد این جهت‌گیری درونی چندان آشکار نیست و از شدت بار عاطفی جمله کاسته شده است.

متن مبدأ:

«یه چیزی تعریف کنم از خنده روده‌بر شو» (فصیح، ۱۳۷۱: ۲۴۷)

متن عربی:

«سوف أحكي لك ما يهلكك من الضحك» (منصور، ۱۹۹۵: ۳۷۱)

عبارت «از خنده روده‌بر شدن» اصطلاحی کنایی و تصویری در زبان فارسی است که افزون بر انتقال مفهوم شدت خنده، دارای بار عاطفی و تصویرسازی ذهنی است. مترجم این عبارت را به «ما يهلكك من الضحك» برگردانده و به جای بازآفرینی ساختار اصطلاحی، مفهوم آن را در قالبی مستقیم و یکپارچه بیان کرده است. بدین ترتیب، بخشی از عناصر بلاغی و تصویری متن مبدأ حذف شده و معنا به شکلی فشرده‌تر و متمرکزتر منتقل شده است. از این منظر، می‌توان این ترجمه را نمونه‌ای از گرایش به متراکم‌سازی دانست؛ هرچند این گرایش با کاهش بار اصطلاحی و تصویری متن مبدأ نیز همراه شده است.

۷-۵. آرایش تازه: رمزگذاری تازه

«آرایش تازه»^۱ یا «رمزگذاری تازه»^۲ یکی دیگر از مؤلفه‌های الگوی ترجمه مالون است. این مؤلفه به موقعیت‌هایی اشاره دارد که در آن‌ها، به‌منظور انتقال بهتر معنا، ساختار و چینش عناصر زبانی در متن مقصد دستخوش تغییر می‌شود. چنین تغییری معمولاً در مواردی رخ می‌دهد که زبان مبدأ و زبان مقصد از نظر ساختارهای نحوی، سبکی یا روایی با یکدیگر تفاوت داشته باشند (فاست، ۱۳۹۷: ۱۲۵).

^۱ Recasting

^۲ Reformulation

در این فرایند، مترجم با بازآرایی اجزای جمله یا ساده‌سازی ساختارهای پیچیده، نظم و آرایش تازه‌ای را در متن مقصد ایجاد می‌کند تا معنا به شکلی روشن‌تر و متناسب با نظام زبانی مقصد منتقل شود. از این‌رو، آرایش تازه را می‌توان ایجاد ساختاری متفاوت و متناسب با زبان مقصد دانست که هدف آن تسهیل درک و انتقال مؤثرتر پیام در متن مقصد است.

این مؤلفه به‌ویژه در ترجمه متون ادبی و روایی اهمیت می‌یابد؛ زیرا مترجم برای حفظ روانی متن و انتقال مناسب معنا، ناگزیر از تغییر در ترتیب و سازمان‌دهی عناصر زبانی است. متن مبدأ:

«پر کن پیاله را . . . که در این وادی خراب دیگر شراب هم ره ز حال خرابم نمی‌برد».
(فصیح، ۱۳۷۱: ۶۷)

متن عربی:

«إملاً الكأس . . . فليس في وادی الخراب هذا شراب غيره ينقذنا من حالنا المهدم».
(منصور، ۱۹۹۵: ۱۱۳)

در این نمونه، مترجم علاوه بر انتقال معنا، در آرایش و ترتیب اجزای جمله نیز تغییر ایجاد کرده است. در متن مبدأ، عبارت «در این وادی خراب» در میانه جمله قرار گرفته و پس از آن مضمون اصلی بیان شده است؛ اما در ترجمه عربی، این بخش به ابتدای جمله منتقل شده و ساختار جمله متناسب با الگوی رایج زبان عربی بازآرایی شده است. همچنین عبارت «ره ز حال خرابم نمی‌برد» به صورت «ينقذنا من حالنا المهدم» بازنویسی شده که ضمن حفظ مفهوم کلی، با ساختار و بیان متفاوتی در زبان مقصد ارائه شده است. از این‌رو، این نمونه را می‌توان ذیل مؤلفه «آرایش تازه» قرار داد؛ زیرا مترجم با جابه‌جایی و

سازمان‌دهی مجدد عناصر جمله، متن را با ویژگی‌های نحوی و سبکی زبان عربی هماهنگ کرده است.

۵-۸. پل سازی

گشتار جابه جایی

«پل سازی»^۱ یکی دیگر از تکنیک‌های ترجمه در الگوی مالون است که ریشه در دستور زایشی دارد. این مؤلفه به فرایندی اشاره دارد که در آن مترجم با ایجاد پیوند میان ساخت‌های ژرف و روساخت، متن را با نظام زبانی زبان مقصد سازگار می‌کند. بر این اساس، مترجم می‌تواند با توجه به ساختارهای رایج در دو زبان، بازنمایی متن را به ژرف‌ساخت یا روساخت نزدیک‌تر سازد (فاست، ۱۳۹۷: ۱۶۶). در دستور زایشی، ژرف‌ساخت به ساختار بنیادین و معنایی جمله و روساخت به صورت نهایی و بیان‌شده آن در زبان اطلاق می‌شود. تبدیل ژرف‌ساخت به روساخت از طریق فرایندهای گشتاری صورت می‌گیرد که شامل حذف، افزودن، جابه‌جایی و جایگزینی عناصر زبانی است (باقری، ۱۳۸۸: ۱۷۷-۱۸۲). مالون از مؤلفه‌ی پل‌سازی برای تبیین چگونگی انتقال ساخت‌های زبانی میان زبان مبدأ و زبان مقصد بهره می‌گیرد. بسیاری از فرایندهای حذف، افزودن و جایگزینی در دیگر مؤلفه‌های نظریه‌ی وی، مانند بسط و کاهش و جانشینی، مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در این مؤلفه، بیشتر بر جابه‌جایی و ایجاد پیوند میان ساخت‌های زبانی تأکید می‌شود (افشاری، ۱۳۹۳: ۶۰).

متن مبدأ:

«پس مقایسه خاک در میخانه جنابعالی هم با جنگ و صلح تولستوی یا مسخ کافکا

احمقانه است». (فصیح، ۱۳۷۱: ۳۷۲)

¹ Bridging

متن عربی:

«إذن مقارنة خاك در میخانه أو التراب في الحانة. . . عمل أحق» (منصور، ۱۹۹۵: ۴۰۶)

در این نمونه، مترجم ساختار نحوی جمله را تغییر داده و صفت خبری «احمقانه است» را به ترکیب اسمی «عمل أحق» تبدیل کرده است. این جابه‌جایی در ساخت جمله، بدون ایجاد تغییر در معنای اصلی، نشان‌دهنده‌ی تغییر در سطح نحوی و بازآرایی ساختاری است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با تکیه بر الگوی ترجمه‌ی جوزف مالون، به بررسی ترجمه‌ی عربی رمان «ثریا در اغما» اثر اسماعیل فصیح و تحلیل شگردهای ترجمه‌ای محمد علاء الدین منصور پرداخته است. هدف پژوهش، بررسی میزان و چگونگی کاربرد مؤلفه‌های این نظریه در انتقال معنا، حفظ ویژگی‌های سبکی و بازتاب عناصر فرهنگی متن مبدأ در زبان مقصد بوده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که مؤلفه‌ی تطابق با فراوانی ۸ مورد (۸۰٪ درصد) بیشترین بسامد را در ترجمه داشته است. این امر بیانگر آن است که مترجم در مواجهه با عناصر فرهنگی، اصطلاحات و تعابیر متن مبدأ، غالباً از شیوه‌های برابرسازی و جانشینی برای انتقال معنا بهره برده است. پس از آن، مؤلفه‌ی متناوب‌سازی با ۷ مورد (۲۶٪ درصد) در رتبه‌ی دوم قرار گرفته که نشان‌دهنده‌ی استفاده‌ی مترجم از فرایندهای واگرایی و همگرایی برای ایجاد ساختارهای متناسب با زبان مقصد است.

مؤلفه‌ی سازگاری نیز با ۶ مورد (۲۳٪ درصد) سهم قابل‌توجهی در ترجمه داشته و بیانگر کاربرد راهبردهایی همچون بسط و کاهش در انتقال مفاهیم است. بازمجموعه‌سازی با ۳ مورد (۱۱٪ درصد) در مرتبه‌ی بعدی قرار گرفته و نشان می‌دهد که مترجم در برخی موارد به پراکنده‌سازی یا متراکم‌سازی اطلاعات روی آورده است. در مقابل، مؤلفه‌های آرایش تازه و پل‌سازی، هر یک با یک مورد (۳٪ درصد)، کمترین میزان کاربرد را داشته‌اند.

در سطح کارکردی، ترجمه در اغلب موارد موفق به انتقال معنا و کارکرد ارتباطی متن مبدأ شده است. با این حال، در برخی نمونه‌ها بخشی از بار سبکی و فرهنگی اثر دچار تعدیل یا کاهش شده است. بررسی نمونه‌ها نشان می‌دهد مترجم رویکردی عمدتاً مخاطب‌محور و مقصدگرا اتخاذ کرده و برای افزایش فهم‌پذیری متن، از راهبردهایی چون برابرسازی، جانشینی، واگرایی، بسط و بازآرایی ساختارها بهره گرفته است.

از آنجا که نمونه‌های پژوهش به صورت هدفمند و بر اساس برجستگی عناصر زبانی و فرهنگی انتخاب شده‌اند، تعمیم نتایج به تمامی بخش‌های اثر باید با احتیاط صورت گیرد. در مجموع، ترجمه‌ی مورد بررسی نمونه‌ای نسبتاً موفق از به کارگیری مؤلفه‌های الگوی جوزف مالون در ترجمه‌ی ادبی به شمار می‌آید و این الگو می‌تواند چارچوبی کارآمد برای تحلیل و نقد ترجمه‌های ادبی، به‌ویژه در حوزه‌ی انتقال عناصر فرهنگی و سبکی، فراهم آورد. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با بررسی آثار بیشتر و مقایسه‌ی ترجمه‌های گوناگون، به توسعه و تعمیق یافته‌های این حوزه کمک کنند.

جدول ۱. فراوانی مؤلفه‌های الگوی جوزف مالون در ترجمه عربی رمان (ثریا در اغما)

مؤلفه	فراوانی	درصد
تطابق	۸	۳۰٪
متناوب سازی	۷	۲۶٪
سازگاری	۶	۲۳٪
بازمجموعه سازی	۳	۱۱٪
آرایش تازه	۱	۳٪
پل سازی	۱	۳٪
جمع	۲۶	۱۰۰٪

تعارض منافع

تعارض منافی وجود ندارد.

بیانیه نحوه استفاده از ابزار هوش مصنوعی

نویسندگان برای ایده‌پردازی، گردآوری و تحلیل داده‌ها و تولید جدول از ابزارهای هوش مصنوعی استفاده نکرده‌اند و تنها برای ویراستاری زبانی و بازنگری متون انگلیسی از آن‌ها بهره برده‌اند.

ORCID

Asma Obeidavi

 <https://orcid.org/0009-0004-2800-4780>

Abdolvahid Navidi

 <https://orcid.org/0000-0002-0412-6159>

Yousef Motaqiannia

 <https://orcid.org/0009-0008-4827-8403>

منابع

افشاری، نرجس. (۱۳۹۳). لزوم کاربرد دستوری گشتاری (چامسکی) در آموزش دستور زبان فارسی، نخستین همایش آموزش زبان فارسی، تهران: انجمن علمی زبان و ادبیات فارسی، صص ۵۷-۶۵. <https://sid.ir/paper/fa۸۴۷۵۳۶SID>

باقری، مهری. (۱۳۸۸). *مقدمات زبان‌شناسی*. تهران: انتشارات قطره.

برمن، انطوان. (۲۰۱۰). *الترجمة والحرف أو مقام البعد*. ترجمه و تقدیم عزالدین خطابی. الطبعة الأولى. القاهرة: المنظمة العربية للترجمة.

دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۳). *لغت‌نامه*. تصحیح جعفر شهیدی و دیگران. ۱۵ جلد. تهران:

روزنه.

صیادانی، علی، اصغرپور، سیامک و خیراللهی، لیلا. (۱۳۹۶). نقد و بررسی ترجمه‌ی فارسی رمان «قلب‌اللیل» با عنوان «دل شب» بر اساس الگوی گارسس. پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۷(۱۶)، صص ۸۷-۱۱۸.

<https://doi.org/10.22054/rctall.2017.7818>

صیادانی، علی و حیدرپور مرند، یزدان. (۱۴۰۱). بازآرایی‌های زبانی در ترجمه رمان النوم فی حقل الکرز اثر ازهر جرجیس بر اساس الگوی هم‌ترازی فرهنگی مالون. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، ۱۲(۴)، صص ۴۸۹-۵۱۴.

<https://doi.org/10.22059/>

عطرفی، علی‌اکبر و دارائی، عنایت‌الله. (۱۳۹۲). شخصیت‌پردازی در رمان «ثریا در اغما» نوشته اسماعیل فصیح. همایش بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران، تهران: انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران.

فاست، پیترو. (۱۳۹۷). ترجمه و زبان: تبیینی بر پایه نظریه‌های زبان‌شناسی. ترجمه راحله گندمکار. چاپ اول. تهران: نشر علمی.

فصیح، اسماعیل. (۱۳۷۱). ثریا در اغما. چاپ ششم. تهران: چاپخانه رخ.

گنجعلی، عباس، نوری کیزقانی، سیدمهدی و سلمانی حقیقی، مسعود. (۱۴۰۱). روش‌شناسی و نقد برگردان واژگان و ترکیب‌های منتخب از قرآن کریم بر اساس شگردهای شش‌گانه جوزف مالون. مطالعات ترجمه قرآن و حدیث، ۹(۱۸)، صص ۳۴۳-

https://qhts.modares.ac.ir/article_۲۱۷۱۹.html

گنجیان خناری، علی. (۱۳۹۷). واکاوی چالش‌های ترجمه ادبی: بررسی تحلیلی نوع متن، اجزای متن و چالش خواننده. پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۸(۱۸)،

صص ۹۵-۱۱۴. <https://doi.org/10.22054/rctall.2018.8935>

منافی اناری، سالار. (۱۳۸۴). رویکردی زبان‌شناختی به ترجمه. *زبان و زبان‌شناسی*، ۱ (۱)، صص ۷۷-۹۰. <https://lsi-linguistics.ihcs.ac.ir/article.html۱۵۷۹>

منصور، محمد علاء‌الدین. (۱۹۹۵). *ثريا في غيبوبة*. ترجمه و مقدمه محمد علاء‌الدین منصور؛ بازبینی و تصدیق ابراهیم الدسوقي شتا. قاهره: المجلس الأعلى للثقافة، المشروع القومي للترجمة.

متقیان‌نیا، یوسف، عموری، نعیم و نویدی، عبدالوحد. (۲۰۲۴). التکافؤ اللغوي في ترجمة رواية «مدير مدرسة» لـ«جلال آل أحمد» (بناءً على نظرية التکافؤ الوظيفي لـ«منی بیکر»). *ابن المقفع في القصص والتقصيد (مجلة اللغة العربية وآدابها سابقاً)*، ۱ (۲۰)، صص ۸۹-۱۰۳.
 <https://doi.org/10.22059/jal-lq.2024.363107.1353>

متقیان‌نیا، یوسف و نویدی، عبدالوحد. (۲۰۲۴). التکافؤ المعجمي في الترجمة العربية لديوان عبد القادر الجیلانيّ بناءً على نظرية منی بیکر (ترجمة منال الیمنی عبد العزیز أمودجاً). *دراسات في اللغة العربية وآدابها*، ۱۵ (۳۹)، صص ۱۰۹-۱۴۱. doi: 10.22075/lasem.2024.33343.1424

نورسیده، علی‌اکبر، مجیدی، حسن و سلمانی حقیقی، مسعود. (۱۴۰۱). دراسة أساليب التکافؤ في ترجمة محمد حزیائی‌زاده من رواية «حين تركنا الجسر» على أساس نظرية جوزيف مالون ۱۹۸۸م. *دراسات في اللغة العربية وآدابها*، ۱۳ (۳۶)، صص ۱۹۵-۲۱۸. doi: 10.22075/lasem.2023.28331.1342

English References

Delisle, J. (1988). *Translation: An Interpretive Approach*. Ottawa: University of Ottawa Press. Available at.

Malone, J. L. (1988). *The Science of Linguistics in the Art of Translation: Some Tools from Linguistics for the Analysis and Practice of Translation*. Albany: State University of New York Press. Available at.

Persian and Arabic References Presented in English

Afshari, Narges. (2014). The necessity of applying Transformational Grammar (Chomsky) in teaching Persian grammar. *Proceedings of the First*

Conference on Teaching Persian Language, Tehran: Persian Language and Literature Association, pp. 57–65. SID. <https://sid.ir/paper/847536/fa> [In Persian]

Bagheri, Mehri. (2009). *Introduction to Linguistics*. Tehran: Ghatreh Publications. [In Persian]

Berman, Antoine. (2010). *Translation and the Letter or the Space of Distance*. Translated and introduced by Ezzedine Khattabi. 1st ed. Cairo: Arab Organization for Translation. [In Arabic]

Dehkhoda, Ali-Akbar. (1994). *Loghat-Nameh (Dictionary)*. Edited by Jafar Shahidi et al. 15 volumes. Tehran: Rozaneh. [In Persian]

Sayadani, Ali, Asgharpour, Siamak, & Kheirallahi, Leila. (2017). A critique and analysis of the Persian translation of the novel *Heart of the Night* based on Garces' model. *Translation Researches in Arabic Language and Literature*, 7(16), pp. 87–118. <https://doi.org/10.22054/rctall.2017.7818> [In Persian]

Sayadani, Ali, & Heydarpour Marand, Yazdan. (2022). Linguistic reordering in the translation of the novel *Sleeping in the Cherry Field* by Azhar Jirjis based on Malone's cultural alignment model. *Linguistic Researches in Foreign Languages*, 12(4), pp. 489–514. <https://doi.org/10.22059/> [In Persian]

Atarfi, Ali-Akbar, & Darayi, Enayatollah. (2013). Characterization in the novel *Soraya in a Coma* by Esmail Fassih. *International Conference of the Iranian Society for the Promotion of Persian Language and Literature*, Tehran: Iranian Society for the Promotion of Persian Language and Literature. [In Persian]

Fawcett, Peter. (2018). *Translation and Language: Linguistic Theories Explained*. Translated by Raheleh Gandomkar. 1st ed. Tehran: Elmi Publications. [In Persian]

Fassih, Esmail. (1992). *Soraya in a Coma*. 6th ed. Tehran: Rokh Printing House. [In Persian]

Ganjali, Abbas, Nouri Kizhghani, Seyed Mahdi, & Salmani Haghighi, Masoud. (2022). Methodology and critique of translating selected words and phrases from the Holy Quran based on Joseph Malone's six strategies.

Translation Studies of the Quran and Hadith, 9(18), pp. 343–374.
https://qhts.modares.ac.ir/article_21719.html [In Persian]

Ganjian Khanari, Ali. (2018). Analyzing literary translation challenges: An analytical investigation of text type, text components, and reader challenges. *Translation Researches in Arabic Language and Literature*, 8(18), pp. 95–114. <https://doi.org/10.22054/rctall.2018.8935> [In Persian]

Manafi Anari, Salar. (2005). A linguistic approach to translation. *Language and Linguistics*, 1(1), pp. 77–90. https://lsi-linguistics.iics.ac.ir/article_1579.html [In Persian]

Mansour, Mohamed Alaa El-Din. (1995). *Soraya in a Coma*. Translated and introduced by Mohamed Alaa El-Din Mansour; reviewed and presented by Ibrahim El-Desouki Sheta. Cairo: Supreme Council of Culture, National Project for Translation. [In Arabic]

Motaqiannia, Yousef, Amouri, Naim, & Navidi, Abdolvahid. (2024). Linguistic equivalence in the translation of the novel *The School Principal* by Jalal Al-e Ahmad (Based on Mona Baker's functional equivalence theory). *Ibn al-Muqaffa in Narrative and Poetry (formerly Journal of Arabic Language and Literature)*, 1(20), pp. 89–103. <https://doi.org/10.22054/rctall.2018.8935> [In Arabic]

Motaqiannia, Yousef, & Navidi, Abdolvahid. (2024). Lexical equivalence in the Arabic translation of the *Divan* of Abdul Qadir al-Jilani based on Mona Baker's theory (A case study of Manal al-Yamani Abdul Aziz's translation). *Studies in Arabic Language and Literature*, 15(39), pp. 109–141. doi: 10.22075/lasem.2024.33343.1424 [In Arabic]

Noursideh, Ali-Akbar, Majidi, Hassan, & Salmani Haghighi, Masoud. (2022). A study of equivalence strategies in Mohammad Hezba'izadeh's translation of the novel *When We Left the Bridge* based on Joseph Malone's 1988 theory. *Studies in Arabic Language and Literature*, 13(36), pp. 195–218. doi: 10.22075/lasem.2023.28331.1342 [In Arabic]